

รูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
ของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Sustainable Corporate Social and Environmental Responsibility Management
Model of the steel industry in the Stock Exchange of Thailand

ลลิตพร ยงวงศ์ไพบูลย์

Lalinporn Yongvongphaiboon

มหาวิทยาลัยสยาม

Siam University, Thailand

E-mail: lalin.yongvong@gmail.com

Received: 2023-01-20; Revised: 2023-03-13; Accepted: 2023-03-15

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2) เพื่อพัฒนารูปแบบของการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม โดยสอบถามกลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าทางสถิติได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐานฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัย พบว่า 1) การประกอบธุรกิจของบริษัทจะต้องมีความเป็นธรรม มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี เคารพสิทธิมนุษยชน บริษัทมีรูปแบบหรือนวัตกรรมตลอดจนเผยแพร่ นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม บริษัทต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค มีนโยบายและดำเนินกิจกรรมการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ของการดำเนินงานต้องมีความสอดคล้องต่อธุรกิจและนโยบายบริษัท ต้องมีการศึกษาให้ถ่องแท้ว่าธุรกิจในแต่ละรายการสามารถมีส่วนใดที่สามารถช่วยเหลือรอบการดำเนินงาน เพื่อสังคมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้บ้าง ต้องมีการสำรวจและรับฟังความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้บริหารและพนักงานในองค์กร ต้องเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม องค์ประกอบที่ 2 การกำกับดูแลกิจการที่ดี องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม องค์ประกอบที่ 4 นวัตกรรมและการเผยแพร่ นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ประกอบที่ 5 ความรับผิดชอบต่อ

ต่อผู้บริโภคร องค์ประกอบที่ 6 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบที่ 7 การร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม
องค์ประกอบที่ 8 การจัดทำรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ, องค์กร, สังคมและสิ่งแวดล้อม, อุตสาหกรรมเหล็ก, ตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย

Abstract

The objectives of this research are (1) to study factors affecting the success of social and environmental responsibility management of the steel industry in the Stock Exchange of Thailand (2) to develop a model of social responsibility management development. And the environment for the steel industry in the Stock Exchange of Thailand sustainably. It's a mixed research. The research tool was a questionnaire by asking the group. and in-depth interviews with 18 informants. Data were analyzed using statistical values: Frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, median, mode and interquartile range.

The results of the research revealed that 1) The company's business operations must be fair. Good corporate governance respect human rights The company has a model or innovation as well as disseminating innovation from the implementation of social responsibility. The company must be responsible to consumers. Have a policy and carry out activities to preserve the environment. Strategic formulation of operations must be consistent with business and company policies. There must be a thorough study of what part of each business can be. That can help the framework for social action to achieve sustainable development. There must be a survey and listening to the needs of the stakeholders. Executives and employees in the organization Must recognize the importance of social and environmental responsibility operations. 2) Sustainable development of the social and environmental responsibility management model of the steel industry in the Stock Exchange of Thailand Must pay attention to every element, that is, element 1 conducting business with fairness. Component 2 Good Corporate Governance Component 3 Respecting human rights and treating labor fairly Component 4 Innovation and dissemination of innovation from the implementation of social responsibility Component 5 Responsibility to Consumers Component 6 Environmental preservation Component 7 Community or Society Development Component 8 Social and Environmental Reporting

Keywords: Management Style, Organization, Social and Environmental, Steel Industry, Stock Exchange of Thailand

บทนำ

ปัจจุบันการดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จนั้นไม่สามารถมุ่งเน้นเพียงแต่ผลกำไรสูงสุด แต่ปัจจัยที่สะท้อนถึงองค์กรที่มีความเจริญเติบโตและมั่นคงนั้น หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (Corporate Social Responsibilities or CSR) ที่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเป็นแนวคิดทฤษฎีซึ่งดำเนินธุรกิจภายใต้หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี โดยรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับโลกและใกล้ ไม่ว่าจะเป็พนักงาน ลูกค้า คู่ค้า และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในธุรกิจทุกระดับ อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน องค์กรธุรกิจหลายองค์กรได้รับผลกระทบด้านลบที่เกิดจากการทำธุรกิจ ได้ปรากฏปัญหาสิ่งแวดล้อม ชุมชนชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ และเกิดการเรียกร้องจากสังคมให้ภาคธุรกิจมีบทบาทหน้าในการแก้ไขปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินขององค์กร อีกทั้งการแข่งขันทางธุรกิจ มีความรุนแรงมากขึ้น การบริหารงาน จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผลการดำเนินการของธุรกิจนั้นต้องเป็นการประเมิผลให้ครอบคลุมทุกด้าน (ทิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2553)

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร หรือ CSR: Corporate Social Responsibility ที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “ซีเอสอาร์” นั้น เป็นแนวคิดที่พูดถึงเรื่องการดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการใส่ใจและดูแลรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักจริยธรรมการกำกับดูแลกิจกรรมที่ดีและการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการเพื่อนำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน และเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างมากจากองค์กรชั้นนำในระดับสากลที่ได้นำไปปฏิบัติอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มองค์กรหรือบริษัทเอกชนถือเป็นผู้ดำเนินการเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดูแลประโยชน์สาธารณะของโลก การสร้างคุณค่าแห่งความดี ไปสู่มิติของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืนได้มากกว่าภาครัฐ ที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้การสนับสนุนและกำหนดมาตรการรองรับสนับสนุนแนวคิดนี้ (วรพรรณ เอื้ออาภรณ์, 2557) โดยแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ถือเป็นการดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในองค์กรและในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข การเชื่อมโยงถึงการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างภาคธุรกิจกับสังคมและชุมชน เข้าด้วยกันผ่านกลยุทธ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความแข็งแกร่ง ยั่งยืนในองค์กรธุรกิจและสังคมพร้อม ๆ กัน โดยเน้นให้องค์กรเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการดำเนินงาน เป็นการแบ่งปันหรือเอื้อประโยชน์ระหว่างองค์กรธุรกิจและสังคม เพื่อให้เกิดความสำคัญในด้านการแข่งขันและการทำกำไรแก่องค์กรอันจะเชื่อมโยงกับความเจริญและการสร้างคุณค่าเพิ่มใช้แก่สังคมและผู้ถือหุ้นในทางที่ดีไปพร้อม ๆ กันได้ (เรวัต ตันตยานนท์, 2558)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้จัดโครงสร้างกลุ่มอุตสาหกรรมของบริษัทจดทะเบียน เพื่อให้บริษัทที่ประกอบธุรกิจใกล้เคียงกันได้อยู่ในหมวดเดียวกัน และให้เกิดความเหมาะสมในการเปรียบเทียบระหว่างกันและเป็นข้อมูลด้านการลงทุนได้อย่างเหมาะสม โดยแนวทางการจัดกลุ่มนั้นให้สามารถสะท้อนประเภทธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนได้ชัดเจน และสะท้อนให้เห็นถึงอุตสาหกรรมของประเทศได้มากขึ้น ประกอบด้วย 26 บริษัท(มหาชน) ในกลุ่มอุตสาหกรรมหลัก ดังนี้ 1.บริษัท เอเชีย เมทล จำกัด (มหาชน)

2.บริษัท บางสะพานบาร์มิล จำกัด (มหาชน) 3.บริษัท แคปปิตอล เอ็นจิเนียริ่ง เน็ตเวิร์ค จำกัด (มหาชน)
4.บริษัท ซิตี สตีล จำกัด (มหาชน) 5.บริษัท ซีเอสพี สตีลเซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) 6.บริษัท จี เจ สตีล จำกัด
(มหาชน) 7.บริษัท จี สตีล จำกัด (มหาชน) 8.บริษัท โพลโค-ไทยน็อคซ์ จำกัด (มหาชน) 9.บริษัท โลหะกิจ
เม็ททอล จำกัด (มหาชน) 10.บริษัท แมกซ์ เมทัล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) 11.บริษัท เอ็ม.ซี.เอส.สตีล
จำกัด (มหาชน) 12.บริษัท มิลล์คอน สตีล จำกัด (มหาชน) 13.บริษัท แปซิฟิกไฟฟ์ จำกัด (มหาชน) 14.บริษัท
เพิ่มสินสตีลเว็คส์ จำกัด (มหาชน) 15.บริษัท ริช เอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) 16.บริษัท สามชัย
สตีล อินดัสทรี จำกัด (มหาชน) 17.บริษัท สหมิตรเครื่องกล จำกัด (มหาชน) 18.บริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสทรี
จำกัด (มหาชน) 19.บริษัท ศูนย์บริการเหล็กสยาม จำกัด (มหาชน) 20.บริษัท ไทย-เยอรมัน โปรดัคส์ จำกัด
(มหาชน) 21.บริษัท เดอะ สตีล จำกัด (มหาชน) 22.บริษัท ไทยแลนด์ไอออนเว็คส์ จำกัด (มหาชน) 23.บริษัท
ค้าเหล็กไทย จำกัด (มหาชน) 24.บริษัท ทาทา สตีล (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) 25.บริษัท ไทยไวร์โปรดักต์
จำกัด (มหาชน) และ 26.บริษัท ไทยคูน เวิลด์ไวด์ กรุ๊ป (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) โดยโครงสร้าง
ของอุตสาหกรรมเหล็กสามารถแบ่งได้เป็นสามขั้นตอนคือ ขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นปลาย โดยที่อุตสาหกรรม
เหล็กขั้นต้นนำเอาวัตถุดิบคือ สินแร่เหล็ก มาถลุงเป็นวัตถุดิบพื้นฐานเพื่อส่งต่อให้อุตสาหกรรมขั้นกลางนำไป
แปรรูปอีกทอดหนึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นกลาง ซึ่งอุตสาหกรรมขั้นปลายจะนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จ ได้แก่
เหล็กเส้น เหล็กถวด เหล็กแผ่น เป็นต้น (สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย, 2560)

ภายใต้การกำกับดูแลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับ
หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้ส่งเสริมให้บริษัทไม่ละเลยประโยชน์และผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม
และผู้มีส่วนได้เสีย และไม่มุ่งเน้นการกำไรทางธุรกิจเพียงอย่างเดียว หรือประโยชน์เฉพาะบุคคลบางกลุ่ม
ภายใต้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการ
การดำเนินธุรกิจไปพร้อมกับการดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่ความดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน
จากกระแสเรื่องของการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนั้นพบว่า การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
(Corporate Social Responsibility: CSR) นั้นไม่เกิดความยั่งยืนที่แท้จริง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550)

ลักษณะปัญหาของการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทย ส่วนใหญ่
ยังไกลจากความยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ลักษณะแรกองค์กรใช้กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อการ
ประชาสัมพันธ์องค์กร องค์กรที่ทำ CSR ด้วยเหตุผลนี้ส่วนใหญ่จะเน้นการทำกิจกรรมในรูปแบบของการจัด
event ต่าง ๆ เช่น การแจกของให้ผู้ประสบภัย การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากไร้ การจัดระดมทุนเพื่อช่วยซื้อ
อุปกรณ์การศึกษาให้เด็กในชนบท เป็นต้น โดยจะเน้นการประชาสัมพันธ์ว่าธุรกิจได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม
ผ่านสื่อต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย แต่เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดถือเป็นการเสร็จสิ้นภารกิจ ปัญหาสังคมไม่ได้รับการแก้ไข
อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ลักษณะที่สองใช้เพื่อพัฒนาชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และตราสินค้า(Brand) ขององค์กร
การดำเนินงาน CSR ด้วยแรงจูงใจในลักษณะนี้ มีจุดประสงค์คล้ายกับข้อแรก แต่แตกต่างกันที่ ประเภทหลังจะ
เน้นการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องมากกว่า มักเป็นโครงการในระยะยาว เพื่อหวังผลที่จะได้รับในระยะยาว
(เรวัต ตันตยานนท์, 2558) เช่น การจัดติวนักเรียนที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยโครงการเน้นการให้ทุนการศึกษา
และให้บัณฑิตกลับไปทำงานพัฒนาท้องถิ่นของตน เป็นต้น ซึ่งบริษัทก็จะได้ทั้งการประชาสัมพันธ์และการเข้า

ไปช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาบางอย่างในสังคม โครงการในลักษณะนี้ให้ประโยชน์ต่อเนื่องมากกว่าในลักษณะแรก แต่ก็ยังไม่ได้ส่งผลให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน เพราะไม่ได้มีกลไกที่รับประกันความต่อเนื่องในระยะยาวของกิจกรรมและลักษณะสุดท้ายคือใช้เพื่อลดความเสี่ยงในการทำธุรกิจ มักเป็นองค์กรที่การดำเนินธุรกิจอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างสูง ทศนคติหรือความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อบริษัท จึงมีผลอย่างมากต่อการยอมให้บริษัทดำเนินธุรกิจในชุมชนนั้นได้ หากบริษัทถูกต่อต้านจากชุมชนจะทำให้การดำเนินงานของบริษัทเป็นไปด้วยความยากลำบาก และหากเกิดการต่อต้านในจุดหนึ่งก็จะเกิดการขยายไปยังจุดอื่นตามมา (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550)

ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารของบริษัทดังกล่าว จึงพยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้บริษัทเป็นที่ยอมรับจากสังคม ลักษณะกิจกรรม CSR มักจะดำเนินการในพื้นที่ที่บริษัทตั้งอยู่หรือดำเนินงานอยู่ เช่น การบริจาคเงินให้ชุมชน การจัดทำโครงการพัฒนาชุมชน การพัฒนาอาชีพของชาวบ้านในชุมชน การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในชุมชน การจ้างคนในชุมชนให้ทำงานในโครงการที่บริษัทริเริ่มขึ้น เป็นต้น

การดำเนินธุรกิจ เพื่อให้บรรลุการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคมเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันนั้น ต้องมีการประกอบกิจการด้วยความดูแลใส่ใจต่อผู้มีส่วนได้เสีย เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ ตลอดจนมีธรรมาภิบาล เป็นเครื่องกำกับให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และยุติธรรม มีความตระหนักถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมโดยพร้อมจะแก้ไข เพื่อลดผลกระทบดังกล่าว การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ใช่การทำกิจการให้ถูกกฎหมาย หรือถูกต้อง แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการลงทุนในมนุษยชาติผู้มีส่วนได้เสียของกิจการสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งหมดนำไปสู่ความอยู่รอดโดยรวมและรายได้ที่มั่นคงนั่นเอง ดังนั้น วิธียองกลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคม จึงคล้ายกับการมองการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา ซึ่งไม่สามารถลงทุนอย่างไร้ทิศทางได้ และยังคงใช้ เวลาพอสมควรก่อนที่จะผลิดอกออกผลได้ เป็นการลงทุนระยะกลางถึงยาวโดยประเทศไทยมีการรณรงค์ ส่งเสริมให้กิจการทั้งภาคธุรกิจและกิจการที่มีใจ ภาคธุรกิจ ประกอบกิจการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมตามทิศทางสากลโดยยึดหลักกลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคมอย่างมีคุณธรรม เพื่อสร้างคุณค่าและประโยชน์สุขแก่องค์กร ชุมชน ผู้มีส่วนได้เสีย สังคม สิ่งแวดล้อมและประเทศชาติอย่างแท้จริง นอกจากการประยุกต์ใช้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมและกลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคม (อนันต์ชัย ยุทธประณม, 2556)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนอย่างเหมาะสมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. เพื่อพัฒนารูปแบบของการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมสำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมหลักในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

เมื่อโลกธุรกิจได้เกิดการพัฒนาการและมีแนวคิดทางการจัดการในยุคต่าง ๆ ที่นำเสนอออกมาในบริบทของการเมือง เศรษฐกิจในยุคหนึ่ง ๆ และในปัจจุบันได้มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งทำให้เกิดพื้นที่ใหม่ ๆ ทางธุรกิจ นอกจากนั้นบริบททางสิ่งแวดล้อมจึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ

สำหรับประเทศไทยนั้นแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของไทยได้ถูกประยุกต์นำไปใช้ตามแนวทางแบบสากลรวมเข้ากับแนวคิดทางภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม คุณลักษณะของคนไทย วัฒนธรรมท้องถิ่นและหลักธรรมทางพุทธศาสนาของไทย โดยยึดถือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนควบคู่กันไป ด้วยเนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของความมั่นคงทำให้องค์กรสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน มีความสมดุลและเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน อีกทั้งองค์กรธุรกิจมีบทบาทและถูกคาดหวังจากสังคมในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม โดยจะต้องทำด้วยความสมัครใจ และผู้บริหารขององค์กรต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ โดยสามารถวัดผลได้ใน 3 มิติ คือ การวัดผลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และจะนำองค์กรนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ (Cheng & Ahmad, 2010) ประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวนี้ทำให้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นมีความเหมาะสมกับแต่ละสภาพสังคมและมีการดำเนินการที่มีความเป็นอัตลักษณ์พิเศษเฉพาะของคนไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะซึมซับและช่วยปลูกฝังให้เกิดเป็นแนวปฏิบัติและค่านิยมที่ดีทั้งต่อองค์กรและต่อสังคม กล่าวคือ ส่งผลให้กิจการสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นได้ มีการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ และมีความเป็นจิตสาธารณะ เป็นต้น

ในปัจจุบันการดำเนินธุรกิจไม่ได้มุ่งแต่เพียงผลการดำเนินงาน ผลกำไรและการเจริญเติบโตของธุรกิจเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ด้วยลักษณะระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งมุ่งเน้นการแข่งขันแบบเสรีและให้ความสำคัญกับความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นผลกระทบจากการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมจากการดำเนินงานนั้น เป็นหนึ่งในพันธะที่ธุรกิจจะต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยตรง เพื่อลดผลกระทบต่าง ๆ จากสังคม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชนโดยรอบ และการส่งผลต่อความยั่งยืนของธุรกิจ

การนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibilities) มาใช้เพื่อลดผลกระทบต่าง ๆ จากการดำเนินธุรกิจนั้น เกิดการตั้งข้อสงสัยว่าสามารถก่อให้เกิดคุณค่าที่แท้จริงและการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นก่อให้เกิดประโยชน์และความยั่งยืนหรือไม่ หรือเป็นเพียงการประชาสัมพันธ์ สร้างภาพลักษณ์ในการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม “ธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมจะต้องให้ความสนใจในการนำเสนอสินค้า หรือบริการของตนเอง ตั้งแต่เริ่มต้นในกระบวนการออกแบบไปจนถึงบริหารจัดการในการนำเสนอสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ต่อลูกค้า ผู้ใช้งานหรือผู้บริโภค ด้วยความ

ระมัดระวัง ไม่ให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือความปลอดภัยที่คาดไม่ถึงที่อาจเกิดขึ้นได้” (เรวัต ตันตยานนท์, 2558)

การดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหวังแค่ผลกำไรเพียงอย่างเดียว อาจสร้างความยั่งยืนให้แก่ธุรกิจได้ในระยะสั้น แต่การดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ย่อมสะท้อนกลับมาในรูปแบบของการเติบโตที่มั่นคงและยั่งยืนกว่า เพราะเมื่อสังคม ผู้คน มีความเป็นอยู่ที่ดี อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะทำให้ธุรกิจสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ในระยะยาว สอดคล้องกับกรอบทิศทางพัฒนาของโลกขององค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ที่เรียกว่า “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” หรือ “เอสดีจี” (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่มีขึ้นในปี 2558 การดำเนินธุรกิจโดยมีเป้าหมายในการสร้างความยั่งยืนนั้น ต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญ ทรัพยากร และขีดจำกัดขององค์กรมาสร้างให้เกิดเป็นคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดการกระบวนการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจที่สามารถเกื้อหนุนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อตอบสนองต่อประเด็นปัญหาหรือความจำเป็นทางสังคม

ธุรกิจสินค้าอุตสาหกรรมเหล็กผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโลหะ ซึ่งได้แก่ผลิตภัณฑ์ โลหะโครงสร้าง ผลิตภัณฑ์โลหะที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์จัดเก็บและลำเลียงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโลหะอื่น ๆ ผลิตภัณฑ์โลหะแปรรูปและชิ้นส่วนโลหะและจำหน่ายโลหะและให้บริการแปรรูปโลหะครบวงจร รวมถึงจัดจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมและสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภค อุตสาหกรรมเหล็กของไทยแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ คือกระบวนการผลิตที่ไม่ต่อเนื่องและไม่ครบวงจรยังต้องอาศัยการนำเข้าวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศ ผู้ร่วมทุนทำให้ในแต่ละปีประเทศไทยต้องนำเข้าวัตถุดิบผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้อุตสาหกรรมเหล็กเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศเป็นจำนวนมาก เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เฟอร์นิเจอร์ อาหารกระป๋อง (ปารีชาติ วงศา, 2559)

แนวโน้มสถานการณ์เหล็กปัจจุบัน ในส่วนการผลิตจะทรงตัว คือ 6.19 ล้านตัน โดยความต้องการใช้เหล็กในประเทศอยู่ในช่วง 0-3% ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้ความต้องการใช้เหล็ก สูงขึ้นคือการลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐเนื่องจากการก่อสร้างของภาคเอกชนยังคง ชะลอตัวอยู่ เนื่องจากผู้บริโภคชะลอการซื้อและลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ (สำนักงานเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม, 2557) ความเสี่ยงของธุรกิจสินค้าอุตสาหกรรมเหล็ก คือ ภาระหนี้ที่สูงขึ้น ภาวะตกต่ำของอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดโลก เนื่องจากเศรษฐกิจโลก เติบโตไม่โดดเด่นเพียงพออีกทั้งอุตสาหกรรม เหล็กในประเทศ คาดจะถูกกระทบจากปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองในขณะนี้ยังมีภาวะล้นตลาดเหล็กในจีน ออกมาตีตลาดเหล็กในตลาดโลก (KELIVE, 2558)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง รูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ และเกี่ยวข้องกับ การดำเนิน งานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย ผู้บริหารที่ดูแลและรับผิดชอบต่องานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม จากบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งได้รับรางวัลเกียรติยศแห่งความสำเร็จ มีความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 18 ท่าน และข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสกัดปัจจัยและดำเนินการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าทางสถิติได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์พบตัวแปรที่เป็นปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของ บริษัท (มหาชน) กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนี้

1. การประกอบธุรกิจของบริษัทจะต้องมีความเป็นธรรม ไม่มีพฤติกรรมการเล่นพรรคเล่นพวก ไม่สนับสนุนการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาหรือลิขสิทธิ์ จัดระบบป้องกันการจ่ายสินบนและทุจริตต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ

2. มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี บริษัทมีนโยบายและปฏิบัติตามหลักการดูแลกิจการที่ดีสื่อสารให้พนักงานทราบและถือปฏิบัติ มีความโปร่งใส

3. เคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนพนักงานให้ตระหนัก เห็นความสำเร็จและเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ตลอดจนการผลิตของบริษัทจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. บริษัทมีรูปแบบหรือนวัตกรรมตลอดจนเผยแพร่นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ผลิตสินค้าโดยคำนึงถึงการไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงหรืออันตรายต่อผู้บริโภค มีกระบวนการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมีการรับประกันความเสียหายและรับซื้อร้องเรียน พัฒนาสินค้า เพื่อเป็นประโยชน์ในการช่วยแก้ปัญหาของสังคมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีนโยบายและวิธีการในการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลและการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภค

5. บริษัทต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค มีการสำรวจความต้องการและความพึงพอใจของพนักงานอย่างสม่ำเสมอสนับสนุนให้พนักงานเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ให้โอกาส

ที่เท่าเทียมกันแก่แรงงานทุกคน จ่ายค่าจ้างอย่างเป็นธรรม รวมถึงค่าล่วงเวลาตามที่กฎหมายกำหนด จัดให้มีการดูแลเรื่องสวัสดิการและผลประโยชน์แก่พนักงาน เคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของพนักงาน

6. มีนโยบายและดำเนินกิจกรรมการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรการการประหยัดพลังงานและการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ มีนโยบายและมาตรการควบคุมการป้องกันการเกิดผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

7. การกำหนดกลยุทธ์ของการดำเนินงานต้องมีความสอดคล้องต่อธุรกิจและนโยบายบริษัท

8. ต้องมีการศึกษาให้ถ่องแท้ว่าธุรกิจในแต่ละรายการสามารถมีส่วนใด ที่สามารถช่วยเหลือกรอบการดำเนินงานเพื่อสังคมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้บ้าง อาทิเช่น เงินทุน ความสามารถของบุคลากร นวัตกรรม และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้นับเป็นต้นทุนแห่งการดำเนินกิจกรรมและโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

9. ต้องมีการสำรวจและรับฟังความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่าน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในการศึกษาความต้องการและกำหนดเป้าหมายในการตอบสนองให้บรรลุเป้าหมายตรงตามความต้องการที่แท้จริง เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่าจะได้รับประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นจากความรู้ความสามารถและทรัพยากรขององค์กร แต่จะต้องได้รับผลประโยชน์จากการนำความรู้ของชุมชนและทรัพยากร ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้

10. ต้องเล็งเห็นถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายและพันธมิตรในการดำเนินโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ประสบผลสำเร็จและแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น

11. ผู้บริหารและพนักงานในองค์กร ต้องเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และมีการปลูกฝังในจิตใจของพนักงานให้ได้มีส่วนร่วมในการสร้างความสำเร็จ ให้กับองค์กร

12. ปัจจัยหรือองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 4.2 ค่าสถิติ และความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ย่อย	Mdn ≥3.50	Mo	IR หรือ Q3-Q1 ≤1.50	Mo- Mdn ≤1.00	ความ เหมาะสม/ ความเป็น ไปได้
1. การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม					
1.1 บริษัทมีนโยบายการหลีกเลี่ยงการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์	4.33	5.00	0.66	0.67	เหมาะสม/ ได้
1.2 ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรี หลีกเลี่ยงพฤติกรรมการเล่นพรรคเล่นพวก	4.27	5.00	0.81	0.73	เหมาะสม/ ได้
1.3 บริษัทไม่สนับสนุนการดำเนินการที่มีลักษณะเป็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาหรือลิขสิทธิ์	3.78	4.00	1.00	0.22	เหมาะสม/ ได้
1.4 องค์กรมีการจัดให้มีระบบการบริหารจัดการที่สามารถป้องกันการจ่ายสินบนและทุจริต หรือสามารถตรวจสอบพบได้โดยเร็ว รวมถึงมีกระบวนการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ พร้อมกับความเป็นธรรม หากเกิดกรณีดังกล่าวขึ้น	4.33	5.00	0.67	0.67	เหมาะสม/ ได้
1.5 รมรงค์ให้กรรมการ ผู้บริหารและพนักงานเห็นความสำคัญของการต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการให้สินบนทุกรูปแบบ	4.00	4.00	0.94	0.00	เหมาะสม/ ได้
1.6 บริษัทมีการชำระภาษีถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด	4.20	5.00	0.89	0.80	เหมาะสม/ ได้
1.7 จ่ายค่าชดเชยสำหรับทรัพย์สินหรือลิขสิทธิ์ที่เข้าไปถือสิทธิหรือมีการนำมาใช้	4.43	5.00	0.57	0.57	เหมาะสม/ ได้
1.8 บริษัทไม่เคยได้รับการร้องเรียนหรือกระทำการใด ๆ ที่ขัดต่อกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา	4.43	5.00	0.57	0.57	เหมาะสม/ ได้
1.9 องค์กรไม่เคยมีข้อพิพาททางด้านภาษีและการค้า	4.11	5.00	1.16	0.89	เหมาะสม/ ได้
1.10 บริษัทไม่เคยมีข้อพิพาทหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การให้สินบนและ/หรือการคอร์ปชั่น	3.86	4.00	1.14	0.14	เหมาะสม/ ได้
2. การกำกับดูแลกิจการที่ดี					
2.1 บริษัทมีนโยบายและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลกิจการที่ดี	4.47	5.00	0.67	0.53	เหมาะสม/ ได้
2.2 บริษัทได้มีการจัดทำคู่มือกำกับดูแลกิจการของบริษัท และ/หรือจรรยาบรรณในการดำเนินงาน และสื่อสารให้พนักงานทราบและถือปฏิบัติ	4.47	5.00	0.53	0.53	เหมาะสม/ ได้

องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ย่อย	Mdn ≥3.50	Mo	IR หรือ Q3-Q1 ≤1.50	Mo- Mdn ≤1.00	ความ เหมาะสม/ ความเป็น ไปได้
2.3 มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย	3.90	4.00	0.93	0.10	เหมาะสม/ ได้
2.4 บริษัทมีนโยบายเรื่องความขัดแย้งทางผลประโยชน์	4.11	5.00	0.99	0.89	เหมาะสม/ ได้
2.5 บริษัทมีนโยบายและวิธีการดูแลเรื่องการใช้ข้อมูลภายใน รวมถึงมาตรการลงโทษ	4.27	5.00	0.84	0.73	เหมาะสม/ ได้
2.6 บริษัทมีการบริหารงานตามหลักจริยธรรมทางธุรกิจ	4.47	5.00	0.53	0.53	เหมาะสม/ ได้
2.7 บริษัทมีการแบ่งแยกประธานคณะกรรมการและกรรมการผู้จัดการ	4.33	5.00	0.67	0.67	เหมาะสม/ ได้
2.8 องค์การมีการเปิดเผยข้อมูลคณะกรรมการคณะกรรมการชด้อยและคณะอนุกรรมการของบริษัท รวมทั้งบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ	4.38	5.00	0.61	0.62	เหมาะสม/ ได้
2.9 บริษัทมีการเปิดเผยค่าตอบแทนกรรมการบริษัท และผู้บริหาร	4.38	5.00	0.61	0.62	เหมาะสม/ ได้
2.10 บริษัทมีระบบการควบคุมภายในโดยคณะกรรมการตรวจสอบเห็นว่ามีเพียงพอ	4.43	5.00	0.57	0.57	เหมาะสม/ ได้
2.11 บริษัทมีการตรวจสอบภายในอย่างสม่ำเสมอ	4.47	5.00	0.53	0.53	เหมาะสม/ ได้
2.12 บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลให้กับนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ อย่างโปร่งใสทันเวลา และสามารถเข้าถึงได้	4.43	5.00	0.57	0.57	เหมาะสม/ ได้
3. การเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม					
3.1 การจัดกิจกรรม พื้นที่ที่มีการบริจาครวม (Areas of focus) มีความหลากหลาย					
ไม่จำกัดแต่เพียงชุมชนรอบข้าง	3.89	4.00	0.79	0.11	เหมาะสม/ ได้
3.2 มีโครงการสนับสนุนพนักงานให้มีการบริจาครหรือเป็นอาสาสมัคร	3.67	4.00	0.67	0.33	เหมาะสม/ ได้
3.3 สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในพื้นที่ดั้งเดิม	4.11	5.00	1.06	0.89	เหมาะสม/ ได้
3.4 บริษัทมีการจัดกิจกรรมทางสังคม หรือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสังคม	4.20	5.00	0.89	0.80	เหมาะสม/ ได้
3.5 บริษัทมีทัศนคติวิธีการที่จะลดและหยุดผลกระทบในทางลบต่อชุมชน สังคมและ	3.80	4.00	0.93	0.20	เหมาะสม/ ได้

องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ย่อย	Mdn ≥3.50	Mo	IR หรือ Q3-Q1 ≤1.50	Mo- Mdn ≤1.00	ความ เหมาะสม/ ความเป็น ไปได้
สิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานของ ธุรกิจ					
3.6 ให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมอาสาที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและสังคม	3.80	4.00	0.93	0.20	เหมาะสม/ ได้
3.7 มีส่วนร่วมรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนและ สังคมให้น่าอยู่	4.11	5.00	1.06	0.89	เหมาะสม/ ได้
3.8 บริษัทสนับสนุนให้ชุมชนและสังคม มีระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ อย่าง เพียงพอ เช่น การศึกษา สถานพยาบาล ถนน เป็น ต้น	4.38	5.00	0.61	0.62	เหมาะสม/ ได้
3.9 สนับสนุนให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตยที่ เหมาะสมและโปร่งใสโดยเคารพถึงสิทธิและปกป้อง ผลประโยชน์ของคนในชุมชน	3.89	4.00	0.79	0.11	เหมาะสม/ ได้
3.10 ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม เคารพในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม ช่วย อนุรักษ์ปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่น	4.33	5.00	0.67	0.67	เหมาะสม/ ได้
3.11 ให้สิทธิพิเศษแก่คู่ค้าท้องถิ่น และนำไปสู่การ พัฒนาคู่ค้าเท่าที่ทำได้	4.20	5.00	0.93	0.80	เหมาะสม/ ได้
3.12 พิจารณาการให้การสนับสนุนการสร้างงาน ให้กับ คนในชุมชนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม	3.89	4.00	1.04	0.11	เหมาะสม/ ได้
3.13 พิจารณาให้การพัฒนาเทคโนโลยีที่ชุมชน สามารถทำขึ้นเองได้ หรือเข้าร่วมกับองค์กรท้องถิ่นใน การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	3.78	4.00	0.95	0.22	เหมาะสม/ ได้
3.14 สนับสนุนการมีสุขภาพที่ดี และช่วยสร้าง ความตระหนักในเรื่องโรคที่อันตรายและวิธีป้องกัน ให้กับชุมชน	4.11	5.00	1.06	0.89	เหมาะสม/ ได้
4. นวัตกรรมและการเผยแพร่นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม					
4.1 มีนโยบายผลิตสินค้าโดยคำนึงถึงการไม่ ก่อให้เกิดความเสี่ยงหรืออันตรายต่อผู้บริโภค	4.43	5.00	0.57	0.57	เหมาะสม/ ได้
4.2 มีกระบวนการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมีการรับประกันความเสียหายและรับข้อ ร้องเรียน	4.20	5.00	0.93	0.80	เหมาะสม/ ได้

องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ย่อย	Mdn ≥3.50	Mo	IR หรือ Q3-Q1 ≤1.50	Mo- Mdn ≤1.00	ความ เหมาะสม/ ความเป็น ไปได้
4.3 ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอแก่ผู้บริโภค ไม่ โฆษณาเกินจริง รวมถึงการให้คำปรึกษา	4.38	5.00	0.61	0.62	เหมาะสม/ ได้
4.4 พัฒนาสินค้า เพื่อเป็นประโยชน์ในการช่วย แก้ปัญหาของสังคมและไม่ส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม รวมถึงช่วยในการประหยัดพลังงาน	4.11	5.00	0.81	0.89	เหมาะสม/ ได้
4.5 ให้ข้อมูลที่อยู่ของบริษัท เบอร์โทรศัพท์ หรือ อีเมลล์	4.20	5.00	0.93	0.80	เหมาะสม/ ได้
4.6 นโยบายในการปฏิบัติต่อลูกค้าที่ได้อย่างเท่า เทียมกัน	4.27	5.00	0.84	0.73	เหมาะสม/ ได้
4.7 มีระบบที่ทำให้มั่นใจได้ว่าสินค้าปลอดภัยหรือมี การปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างยุติธรรม	4.10	5.00	0.80	0.90	เหมาะสม/ ได้
4.8 ให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยที่สำคัญแก่ ผู้บริโภค โดยใช้สัญลักษณ์ที่เป็นสากลหรือร่วมกับ ข้อความเพื่อการสื่อสาร	4.20	5.00	0.93	0.80	เหมาะสม/ ได้
4.9 ให้ความรู้แก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับขั้นตอนและ วิธีการใช้งานอย่างถูกต้อง	4.20	5.00	0.89	0.80	เหมาะสม/ ได้
4.10 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับน้ำหนัก ราคา คุณภาพ และ เงื่อนไขการให้บริการอย่างถูกต้องครบถ้วน	4.11	5.00	0.81	0.89	เหมาะสม/ ได้
4.11 หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุอันตรายหรือผลิตภัณฑ์ที่ กระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค	3.90	4.00	0.93	0.10	เหมาะสม/ ได้
4.12 ออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่ง่ายต่อ การนำกลับมาใช้ใหม่ หรือง่ายต่อการกำจัด	3.67	4.00	0.67	0.33	เหมาะสม/ ได้
4.13 มีนโยบายและวิธีการในการรักษาข้อมูลส่วน บุคคลและการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภค	3.67	4.00	0.67	0.33	เหมาะสม/ ได้
5. ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค					
5.1 มีการสำรวจความต้องการและความพึงพอใจ ของพนักงานอย่างสม่ำเสมอ	4.33	5.00	0.67	0.67	เหมาะสม/ ได้
5.2 บริษัทสนับสนุนให้พนักงานเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท	4.33	5.00	0.67	0.67	เหมาะสม/ ได้
5.3 บริษัทสนับสนุนให้พนักงานเป็นอาสาสมัคร แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอกบริษัทโดย ไม่ถือเป็น วันลา	4.33	5.00	0.67	0.67	เหมาะสม/ ได้
5.4 ไม่หลบเลี่ยงภาระหน้าที่ของนายจ้างตาม กฎหมาย	4.11	5.00	0.99	0.89	เหมาะสม/ ได้

องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ย่อย	Mdn ≥3.50	Mo	IR หรือ Q3-Q1 ≤1.50	Mo- Mdn ≤1.00	ความ เหมาะสม/ ความเป็น ไปได้
5.5 ให้ออกาสที่เท่าเทียมกันแก่แรงงานทุกคน ไม่เลือกปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมถึงตามคุณลักษณะ เชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ สัญชาติ ศาสนา แหล่งที่มาทางสังคม ชนชั้น สถานภาพสมรส รสนิยมทางเพศ และสถานะทางสุขภาพ	4.20	5.00	0.89	0.80	เหมาะสม/ ได้
5.6 ให้ความสำคัญกับการจ้างงาน การพัฒนาอาชีพ การเลื่อนตำแหน่งและความก้าวหน้าของคนท้องถิ่นในประเทศที่ไปดำเนินการ	4.20	5.00	0.77	0.80	เหมาะสม/ ได้
5.7 กำหนดนโยบายและเงื่อนไขการทำงานที่เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	4.11	5.00	0.81	0.89	เหมาะสม/ ได้
5.8 จ่ายค่าจ้างอย่างเป็นธรรม รวมถึงค่าล่วงเวลา สอดคล้องตามที่กฎหมายกำหนด	4.20	5.00	0.93	0.80	เหมาะสม/ ได้
5.9 จัดให้มีการดูแลเรื่องสวัสดิการและผลประโยชน์แก่พนักงาน ตลอดจนเกษียณอายุ	4.20	5.00	0.89	0.80	เหมาะสม/ ได้
5.10 ผลประโยชน์ที่ให้กับบุตรหรือพ่อแม่ของพนักงาน	4.11	5.00	0.81	0.89	เหมาะสม/ ได้
5.11 เคารพต่อวันหยุดตามประเพณีนิยมและธรรมเนียมประจำชาติหรือศาสนา	3.90	4.00	0.93	0.10	เหมาะสม/ ได้
5.12 ส่งเสริมให้พนักงานมีดุลยภาพในการใช้ชีวิต ระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว	3.67	4.00	0.67	0.33	เหมาะสม/ ได้
5.13 จัดให้มีนโยบายปกป้องพนักงาน ไม่กลั่นแกล้ง หรือลงโทษทางวินัยกับพนักงานที่มีการรายงานอย่างสุจริตต่อผู้บริหารหรือหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นภายในบริษัทธุรกิจ (Whistleblower protection)	3.67	4.00	0.67	0.33	เหมาะสม/ ได้
5.14 เคารพสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของพนักงาน ซึ่งครอบคลุมถึงการมีอิสระในการให้ความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง การได้รับข้อมูลหรือความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งจัดให้มีช่องทางการสื่อสาร เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียอย่างเสรี	3.55	4.00	0.74	0.45	เหมาะสม/ ได้
5.15 จัดให้มีนโยบายและระบบการทำงานที่มุ่งเน้นความปลอดภัยและสุขอนามัยในสถานที่ทำงานอย่างเหมาะสม เช่น การมีระบบป้องกันมลพิษที่	3.70	4.00	0.90	0.30	เหมาะสม/ ได้

องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ย่อย	Mdn ≥3.50	Mo	IR หรือ Q3-Q1 ≤1.50	Mo- Mdn ≤1.00	ความ เหมาะสม/ ความเป็น ไปได้
อาจเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน การจัดให้มี สถานที่ทำงานที่สะอาดเพื่อความปลอดภัยจาก อันตรายที่อาจเกิดขึ้นทั้งจากอุบัติเหตุและโรคภัย					
5.16 กำหนดวิธีการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยและ สื่อสารให้พนักงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง	3.83	4.00	1.05	0.17	เหมาะสม/ ได้
5.17 มีการลดและจัดความเสี่ยงโดยการบันทึก และสอบสวนอุบัติเหตุการณ์ ด้าน					
อาชีพอนามัยและความปลอดภัย	4.38	5.00	0.61	0.62	เหมาะสม/ ได้
5.18 จัดให้มีการพัฒนาทักษะ การฝึกอบรม เพิ่มพูนศักยภาพ และเสริมประสบการณ์พนักงาน โดยเปิดโอกาสให้พนักงาน มีการเรียนรู้ และเลื่อน ตำแหน่งเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม	4.38	5.00	0.61	0.62	เหมาะสม/ ได้
5.19 ร้อยละของพนักงานหญิงที่เป็น คณะกรรมการ	4.38	5.00	0.61	0.62	เหมาะสม/ ได้
5.20 ร้อยละของพนักงานหญิงที่เป็นผู้บริหาร	4.27	5.00	0.81	0.73	เหมาะสม/ ได้
5.21 จำนวนการ strike ของพนักงาน ในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา	4.20	5.00	0.77	0.80	เหมาะสม/ ได้
5.22 เคยมีประวัติเกี่ยวกับข้อพิพาทด้านแรงงาน หรือคดีแรงงาน ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา	4.20	5.00	0.89	0.80	เหมาะสม/ ได้
5.23 สนับสนุนและเคารพในการปกป้องสิทธิ มนุษยชน โดยหมั่นตรวจตราดูแลมิให้ธุรกิจของตน เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดสิทธิ มนุษยชน เช่น ไม่สนับสนุนการบังคับใช้แรงงาน หรือต่อต้านการใช้แรงงานเด็ก เป็นต้น	3.83	4.00	1.05	0.17	เหมาะสม/ ได้
5.24 มีแนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนของบริษัทที่ เป็นแนวทางในการดำเนินงานภายในแ่งที่ เชื่อมโยงกับบริษัท	4.00	4.00	0.88	0.00	เหมาะสม/ ได้
5.25 ส่งเสริมให้มีการเฝ้าระวังการปฏิบัติตาม ข้อกำหนดด้านสิทธิมนุษยชนภายในธุรกิจของตน และกระตุ้นให้มีการปฏิบัติตามหลักการสิทธิ มนุษยชนตามมาตรฐานสากล	3.78	4.00	1.00	0.22	เหมาะสม/ ได้
5.26 ให้เสรีภาพในการรวมกลุ่มหรือสมาคม และ การเจรจาต่อรองร่วมกัน	4.00	4.00	0.88	0.00	เหมาะสม/ ได้

องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ย่อย	Mdn ≥3.50	Mo	IR หรือ Q3-Q1 ≤1.50	Mo- Mdn ≤1.00	ความ เหมาะสม/ ความเป็น ไปได้
5.27 เคยถูกฟ้องร้องด้านสิทธิมนุษยชนจากประเทศที่บริษัทได้ดำเนินกิจการอยู่ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา	3.78	4.00	1.00	0.22	เหมาะสม/ได้
6. การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม					
6.1 จัดให้มีระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม	3.55	4.00	0.73	0.45	เหมาะสม/ได้
6.2 มีการติดตาม วัดผล ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม	4.20	5.00	0.89	0.80	เหมาะสม/ได้
6.3 ใช้เทคโนโลยีและขั้นตอนการผลิตที่มีมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม	4.00	4.00	1.00	0.00	เหมาะสม/ได้
6.4 ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรการการประหยัดพลังงานและการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่	4.38	5.00	0.61	0.62	เหมาะสม/ได้
6.5 ให้ความรู้และฝึกอบรมพนักงานในเรื่องสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยและสาธารณสุข	4.27	5.00	0.81	0.73	เหมาะสม/ได้
6.6 จัดเตรียมแผนฉุกเฉินเพื่อจัดการปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น	4.20	5.00	0.77	0.80	เหมาะสม/ได้
6.7 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยและระบบสาธารณสุขแก่พนักงานและสาธารณชน	4.20	5.00	0.77	0.80	เหมาะสม/ได้
6.8 มีนโยบายและมาตรการในการควบคุมการปล่อยของเสียและมลพิษ รวมถึงสารเคมีต้องห้าม	4.20	5.00	0.77	0.80	เหมาะสม/ได้
6.9 มีการป้องกันการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะที่อาจทำให้เกิดการทำลายชั้นโอโซนจากกระบวนการหรือเครื่องมือเครื่องจักร ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	4.38	5.00	0.61	0.62	เหมาะสม/ได้
6.10 มีนโยบายและมาตรการควบคุมการป้องกันการเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	4.11	5.00	0.81	0.89	เหมาะสม/ได้
6.11 ได้รับใบรับรองคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ISO 14001	4.20	5.00	0.77	0.80	เหมาะสม/ได้

องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ย่อย	Mdn ≥3.50	Mo	IR หรือ Q3-Q1 ≤1.50	Mo- Mdn ≤1.00	ความ เหมาะสม/ ความเป็น ไปได้
6.12 มีความผิดทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมใน 3 ปีที่ผ่านมา	4.00	4.00	0.88	0.00	เหมาะสม/ ได้
6.13 มีเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม แต่ไม่ผิดกฎหมาย ใน 3 ปีที่ผ่านมา	4.11	5.00	0.81	0.89	เหมาะสม/ ได้
7. การร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม					
7.1 บริษัทมีการสร้างโอกาสในการพัฒนาไปสู่การค้นพบนวัตกรรมทางธุรกิจ	4.20	5.00	0.77	0.80	เหมาะสม/ ได้
7.2 มีการสำรวจกระบวนการต่าง ๆ ของธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันว่าก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือผลกระทบในทางลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	4.11	5.00	0.81	0.89	เหมาะสม/ ได้
7.3 ศึกษาแนวทางแก้ไขเพื่อลดผลกระทบในทางลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกระบวนการทำงานโดยการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางธุรกิจที่มีประโยชน์ขึ้น เริ่มจาก Process Innovation หรือ Product Innovation หรือ Service Innovation	4.20	5.00	0.77	0.80	เหมาะสม/ ได้
7.4 มีการเปิดเผยนวัตกรรมที่ค้นพบในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเองและต่อการพัฒนาชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม	3.89	4.00	1.05	0.11	เหมาะสม/ ได้
7.5 ดำเนินการเผยแพร่ผลงานและความสำเร็จด้านนวัตกรรม ในรูปแบบการจัดประชุม นิทรรศการและการประชาสัมพันธ์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวด้านนวัตกรรมในธุรกิจและผู้ประกอบการรายอื่นได้ปฏิบัติตาม	4.50	5.00	0.50	0.50	เหมาะสม/ ได้
7.6 ดำเนินการเผยแพร่ผลงานและความสำเร็จด้านนวัตกรรม ในรูปแบบของสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวด้านนวัตกรรมในธุรกิจและผู้ประกอบการรายอื่นได้ปฏิบัติตาม	4.27	5.00	0.81	0.73	เหมาะสม/ ได้
7.7 มีการวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจนพัฒนานวัตกรรมตลอดเวลาโดยเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องอย่างไม่หยุดนิ่ง	4.11	5.00	0.93	0.89	เหมาะสม/ ได้

องค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ย่อย	Mdn ≥3.50	Mo	IR หรือ Q3-Q1 ≤1.50	Mo- Mdn ≤1.00	ความ เหมาะสม/ ความเป็น ไปได้
7.8 ให้การสนับสนุน ยกระดับทักษะความสามารถ ด้านเทคนิคและการบริหารจัดการ ได้แก่ การจัด จ้างผู้เชี่ยวชาญ การจัดการประชุมสัมมนา การพัฒนาความใฝ่รู้ และแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานของคนใน บริษัท	4.27	5.00	0.81	0.73	เหมาะสม/ ได้
7.9 มีการจัดทำแผนงานและเงินทุนสนับสนุนการ วิจัยและพัฒนานวัตกรรมโครงการใหม่ ๆ ในบริษัท	4.27	5.00	0.81	0.73	เหมาะสม/ ได้
8. การจัดทำรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม					
8.1 บริษัทมีการเผยแพร่การดำเนินงานด้านความ รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในรายงาน ประจำปีของบริษัท	4.27	5.00	0.81	0.73	เหมาะสม/ ได้
8.2 บริษัทเผยแพร่การดำเนินงานด้านความ รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยจัดทำเป็น รายงานเปิดเผยการดำเนินงานด้านสังคม (CSR Report)	4.27	5.00	0.81	0.73	เหมาะสม/ ได้
8.3 เผยแพร่การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อ ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมผ่านทางเว็บไซต์ของ บริษัท	4.20	5.00	0.89	0.80	เหมาะสม/ ได้
8.4 เผยแพร่การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อ ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ	4.11	5.00	0.99	0.89	เหมาะสม/ ได้

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้คือ ผู้ประกอบการต้องประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม กล่าวคือ การบริหารจัดการหรือการดำเนินการธุรกิจต้องไม่มีพฤติกรรมการเล่นพรรคเล่นพวก ไม่สนับสนุนการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาหรือลิขสิทธิ์ จัดระบบป้องกันการจ่ายสินบนและทุจริต ต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ มีกำกับดูแลกิจการที่ดี ได้แก่ บริษัทมีนโยบายและปฏิบัติตามหลักการดูแลกิจการที่ดีสื่อสารให้พนักงานทราบและถือปฏิบัติ มีความโปร่งใสเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม โดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนพนักงานให้ตระหนักถึงความสำเร็จและเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ตลอดจน

การผลิตของบริษัทจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม จัดทำ นวัตกรรมและการเผยแพร่ นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม และต้องจัดทำรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับผลการศึกษา Saha & Saha (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงงานอุตสาหกรรมเหล็ก ผลการศึกษาพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมเหล็ก ได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายโดยรวมในการดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม และปัจจัยสำคัญในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมคือ ผู้ประกอบการหรือองค์กรต้องมีเป้าหมายของความยั่งยืน ยึดมั่นในค่านิยมหลักของจริยธรรมทางธุรกิจ และขับเคลื่อนพฤติกรรมทางจริยธรรมขององค์กร สร้างภาพลักษณ์ขององค์กรโดยนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้และส่งเสริมความเป็นเลิศทางเทคโนโลยีโดยการป้องกันมลพิษ ดำเนินการผลิตแบบพึ่งพาตนเองนำพลังงานความร้อนที่เหลือจากการผลิตมาแปรรูปเป็นพลังงานไฟฟ้าเพื่อใช้โรงงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Shreedha Shah (2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจเหล็กในประเทศอินเดีย พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เป็นส่วนหนึ่งในการวัดความสำเร็จของบริษัท และชี้ให้เห็นระดับความรับผิดชอบต่อสังคม ธุรกิจเหล็กในประเทศอินเดียมีความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องในการยกระดับสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน โดยการดำเนินผ่านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา การสุขภาพ การบริจาคโลหิต และอื่น ๆ บริษัทที่ทำธุรกิจเหล็กมีความต้องการกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่ขึ้นโดยเชื่อมโยงกับปัญหาสังคมกับภาคธุรกิจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน พบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน จะประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ คือ องค์ประกอบที่ 1 การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม จำนวน 10 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 2 การกำกับดูแลกิจการที่ดี จำนวน 12 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม จำนวน 14 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 4 นวัตกรรมและการเผยแพร่ นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 13 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 5 ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค จำนวน 27 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 6 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม จำนวน 13 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 7 การร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม จำนวน 10 ตัวชี้วัด และ องค์ประกอบที่ 8 การจัดทำรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 ตัวชี้วัด ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ชลลดา ศุภการวิศิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การให้ความหมาย การมีส่วนร่วมและรูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในความต้องการของพนักงานบริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด พบว่า รูปแบบการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในความต้องการของพนักงาน บริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมแก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบจากองค์กร การรักษามูลประโยชน์ให้เกิดแก่คนในสังคม การคืนกำไรสู่สังคมและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร รูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่องค์กรดำเนินอยู่ คือการส่งเสริมประเด็นทางสังคม

การตลาดเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม การบริจาคเพื่อการกุศล การอาสาสมัครช่วยเหลือชุมชน นอกจากนี้ยังพบข้อ ข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากผลการศึกษา คือการตระหนักและการมีจิตสำนึกต่อสังคมของผู้บริหารองค์กรจะก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ นโยบายและแนวทางการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรนั้นและเมื่อใดก็ตามที่องค์กรเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรพร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกอาสาสมัครให้แก่พนักงานเมื่อนั้นกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรจะประสบความสำเร็จ

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้คือ ผู้ประกอบการต้องประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรมกล่าวคือ การบริหารจัดการหรือการดำเนินการธุรกิจต้องไม่มีพฤติกรรมการเล่นพรรคเล่นพวก ไม่สนับสนุนการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาหรือลิขสิทธิ์ จัดระบบป้องกันการจ่ายสินบนและทุจริตต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ มีกำกับดูแลกิจการที่ดี ได้แก่บริษัทมีนโยบายและปฏิบัติตามหลักการดูแลกิจการที่ดีสื่อสารให้พนักงานทราบและถือปฏิบัติ มีความโปร่งใสเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม โดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนพนักงานให้ตระหนักถึงความสำเร็จและเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ตลอดจนการผลิตของบริษัทจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม จัดทำ นวัตกรรมและการเผยแพร่ นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม และต้องจัดทำรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับผลการศึกษา Saha & Saha (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงงานอุตสาหกรรมเหล็ก ผลการศึกษาพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมเหล็ก ได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายโดยรวมในการดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม และปัจจัยสำคัญในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมคือ ผู้ประกอบการหรือองค์กรต้องมีเป้าหมายของความยั่งยืน ยึดมั่นในค่านิยมหลักของจริยธรรมทางธุรกิจ และขับเคลื่อนพฤติกรรมทางจริยธรรมขององค์กร สร้างภาพลักษณ์ขององค์กรโดยนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้และส่งเสริมความเป็นเลิศทางเทคโนโลยีโดยการป้องกันมลพิษ ดำเนินการผลิตแบบพึ่งพาตนเองนำพลังงานความร้อนที่เหลือจากการผลิตมาแปรรูปเป็นพลังงานไฟฟ้าเพื่อใช้โรงงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Shreedha Shah (2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจเหล็กในประเทศอินเดียพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เป็นส่วนหนึ่งในการวัดความสำเร็จของบริษัท และชี้ให้เห็นระดับความรับผิดชอบต่อสังคม ธุรกิจเหล็กในประเทศอินเดียมีความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องในการยกระดับสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน โดยการดำเนินผ่านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา การสุขภาพ การบริจาคโลหิต และอื่น ๆ บริษัทที่ทำธุรกิจเหล็กมีความต้องการกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมดีขึ้นโดยเชื่อมโยงกับปัญหาสังคมกับภาคธุรกิจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน พบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างยั่งยืน จะประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ คือ องค์ประกอบที่ 1 การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม จำนวน 10 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 2 การกำกับดูแลกิจการที่ดี จำนวน 12 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม จำนวน 14 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 4 นวัตกรรมและการเผยแพร่ นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 13 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 5 ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค จำนวน 27 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 6 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม จำนวน 13 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 7 การร่วมพัฒนาชุมชนหรือสังคม จำนวน 10 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบที่ 8 การจัดทำรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 ตัวชี้วัด ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ชลลดา ศุภการวิศิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การให้ความหมาย การมีส่วนร่วมและรูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในความต้องการของพนักงานบริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด พบว่า รูปแบบการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในความต้องการของพนักงาน บริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบจากองค์กร การรักษามูลประโยชน์ให้เกิดแก่คนในสังคม การคืนกำไรสู่สังคมและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร รูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่องค์กรดำเนินอยู่ คือการส่งเสริมประเด็นทางสังคม การตลาดเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม การบริจาคเพื่อการกุศล การอาสาสมัครช่วยเหลือชุมชน นอกจากนี้ยังพบข้อ ข้อยุทธบัญญัติจากผลการศึกษา คือการตระหนักและการมีจิตสำนึกต่อสังคมของผู้บริหารองค์กร จะก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ นโยบายและแนวทางการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรนั้นและเมื่อใดก็ตามที่องค์กรเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรพร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกอาสาสมัครให้แก่พนักงานเมื่อนั้นกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรจะประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอในเชิงปฏิบัติ

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางการจัดการองค์กรแห่งความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืน และให้มีการดำเนินตามมากยิ่งขึ้น เช่น ธุรกิจที่มีแนวความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืน ได้รับการลดหย่อนค่าใช้จ่ายบางอย่างได้ (ภาษีค่าธรรมเนียม เป็นต้น) และอาจจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเฉพาะเพื่อเป็นศูนย์กลางสนับสนุน ส่งเสริมแนะแนวทางให้กับองค์กรต่าง ๆ ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกำหนดบทลงโทษรุนแรงสำหรับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหล็กที่ดำเนินธุรกิจแล้วก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมสังคมทั้งทางแพ่งและอาญา โดยในทางกฎหมายไม่ให้มีการยื่นอุทธรณ์เพื่อยืดเวลาให้พิจารณาไต่สวนจบแบบเบ็ดเสร็จ ถ้าผิดจริง มีผลต่อยึดทรัพย์โดยทันที บันทึกชื่ออยู่ในเครดิตทางกฎหมาย ซึ่งผู้ประกอบการทุกรายต้องผ่านการตรวจสอบอนุญาต เพื่อป้องกันไม่ให้หาช่องทางกระทำผิดซ้ำอีก

3. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ร่วมมือกับภาคโรงงานอุตสาหกรรมเหล็ก โดยนำตัวชี้วัดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืน ที่ได้จาก การวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการผลักดันนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืน รวมถึงต้องผ่านการรับรอง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจให้แก่ลูกค้า ส่งผลให้ธุรกิจมีมาตรฐานอันพึงประสงค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสถานการณ์ของโรงงานอุตสาหกรรมเหล็กไทยด้วยการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และโครงสร้างตลาด (Market Structure) เพื่อกำหนด แผนการตลาดและกลยุทธ์การตลาด ให้สามารถแก้ไขปัญหาให้ลูกค้าอุตสาหกรรมและผู้บริโภค โดยรวม

2. ควรศึกษาผลการนำรูปแบบการจัดการองค์กรแห่งความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ได้นำรูปแบบไปปฏิบัติจริงในองค์กร

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสำเร็จของการจัดการองค์กรแห่งความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนของกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร*.

กรุงเทพฯ: ซัคเซส มีเดีย.

ชลลดา ศุภการวิศิษฏ์. (2556). *การให้ความหมาย การมีส่วนร่วมและรูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในความต้องการของพนักงานบริษัท เซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปารีชาติ วงศา. (2559). *การเปิดเผยการควบคุมภายในตามกรอบงานโคโซ่ 2013 ของกลุ่มธุรกิจสินค้าอุตสาหกรรมเหล็กในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2553). *การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร การสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน*. นนทบุรี: ริงค์ ปียอนด์ บุ๊คส์.

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร. (2558). *การตัดสินใจทางธุรกิจเชิงปริมาณ*. เชียงใหม่: เชียงใหม่ล้านนา.

- เรวัต ตันตยานนท์.(2558). ผู้ประกอบการธุรกิจนวัตกรรม. ค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/631298>
- สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย. (2560). *โครงการติดตามผลกระทบและแนวทางการปรับตัวของอุตสาหกรรมเหล็ก*. ค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.isit.or.th>.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2557). *รายงานประจำปี 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม.
- อนันต์ชัย ยุทธประดม และคณะ. (2557). *ไขความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. ค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.set.or.th>.
- อนันต์ชัย ยุทธประดม. (2556). *แนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- Cheng, W. L. & Ahmad J. (2010). Incorporating Stakeholders Approach in Corporate Social Responsibility (CSR): A Case Study at Multinational Corporations (MNCs) in Penang. *Social Responsibility journal*, 6(4), 593-610.
- Saha, J. & Saha, S.K. (2018). Sustainability and Corporate Social Responsibility in Green Steel Manufacturing-A Case Study.*International Journal of Management and Social Sciences Research (IJMSSR)*, 7(1), 86-92.